(۵)

چوٽ

ڪڏهين ڪڏهين بلڪل ننڍڙا واقعا زندگيءَ کي هڪ موڙ ئي نئون ڏيو ڇڏين. ائين تہ منهنجي زندگي انيڪ واقعن سان ڀريل آهي، حيرت انگيز ۽ دردانگيز واقعا، الاهي منهنجي جيوت ۾ ٿي گذريا آهن. ڇو تہ منهنجي جيوت هميشه جل جي اُن ڦڙي جيان گذري آهي جو هميشه وهڪ ۾ ئي رهيو آهي، ڪئين آستان ڏٺا اٿس. ليڪن ڪلهوڪي واقعي ڄڻ اُن پاڻيءَ جي ڦڙي کي ٻرندڙ تئي تي ڪٽي اُڇليو آهي. پانيان پيو زندگيءَ ۾ الاهي سڀ ڀرجي ويئي آهي. الاهي آزمودا، الاهي ڌن دولت، سڀ ڄڻ ڪجهه ڪينهن. اندر وينو ڪوئي لوڇ مچائي، ”زندگي ان لاءِ ناهي، ان لاءِ ناهي!“ نانهن جو احساس سرير جي هر انگ ۾ ڀرجي ويو آهي. هردي اندر ڪوئي احساس ايترو تہ ڦوڪجي پيو آهي، جو شايد ڇاتي ڦاڙي ٻاهر نڪري اچي. هڪڙي رواجي سچ اندر ۾ ايڏي آسيم روشني ڦهلائي ڇڏي آهي. جو سمجهان پيو، هڪ تيز تکي بلب هيٺان دنيا جو گولو پيو ڦري ۽ دنيا جا ماڻهو گهر گهليون سڀ هڪ نئين قسم جي سونهن پيا جتائين. ليڪن

روشني ايتري تيز آهي جو انکي روشني مچيان يا اوندهہ، اهو فيصلو ڪريئي نٿو سگهان. شايد پاڻيءَ جو ڦڙو جو گرم تئي تي پيو آهي، سو جيستائين وجود وڃائي آڪاس ۾ نہ پهتو آهي، تيسين ائين ڦنڪندوئي رهندو ..... ڪاش ڪا سپ مونکي جهڙي وٺي ۽ اڄ جو وجود پاتو اتم سو پاڻيءَ مان بدلجي پيو ڪجهہ ٿي پوي ... موتي، ها موتي ٿي پوي.

ليڪن واقعو رواجي آهي، بلڪل رواجي. ۽ اُنجي نائڪا بہ فقط هڪ ڇوڪري آهي، جنهن کي اڳينءَ مسافريءَ تان لهڻ وقت تہ گر سنگهر ڇوڪري ئي سمجهيو هوم. پر هن مسافريءَ تان لهڻ تي ...

ڪلهوڪي ڳالهہ آهي، جهاز مان لٿس تہ بنا هڏائي بنا ڇتائي وڃي چاچي روپي ماءُ جي گهر وارد ٿيس. چاچيءَ گهر پئي سهيڙيو. مونکي ڏسي واڻڙي ٿي ويئي. ”نندڙا“ ڇئي جو خوشيءَ ۾ ڦولجي پيئي تہ اصل ڏهہ سال ننڍي پئي لڳي. پر جان ئي روپي جو پڇيو مانس تائين منهن جو پنو لهي ويس، ڏکندي چيائين، ”اندر وينو نئنيءَ جي چاڪري ڪري.“ ايتري ۾ روپو بہ ڪنهن ڪم سان پنهنجي ڪمري کان ٻاهر نڪتو. مونکي ڏسي وٺي نئنيءَ کي سڏ ڪيائين. ”نئني ٻاهر تہ ڏس اچي ڪير آيو آهي.“ نئني بيمارن جيان هلندي ٻاهر آئي. سندس پيلي مکڙي تي چمڪندڙ ماڪ جيان ڦهليل مرڪ مونکي ڏاڍي وڻي. چاچيءَ چيو، ”ويا هئا پڪچر ڏسڻ. ڇوڪر کي پڪچر ڪيئن آئڙي، سو اڌ ۾ ئي ٽئڪسي ڪري واپس وٺي هليو آيو آٿس.“

”اصل ۾ پڪچر هئي تمام ڏک جي.“ روپي ذرا لڄي

ٿيندي چيو، ”نئني، دڪ سهي ڪين سگهي اڇي روئڻ ۾ چلڪي ....“

نئنيءَ جون اکيون زمين ۾ کپي ويئون.

”ڇا ڪجي،“ ڏکهو ساهه کڻي روپي چيو، ”ڏاڍي جذباتي آهي.“

بس روپي جو جذباتي چوڻ ۽ منهنجين اکين اڳيان اڳئين مسافريءَ تان موٽڻ وقت ڏلل نئني ڦرڻ لڳي. جيستائين ڪاڏي پيٽي جو ڪلراڳهه هلندو رهيو، تيستائين اڄ جي نئنيءَ سان گڏ اڳينءَ مسافريءَ تي ڏلل نئني به گڏو گڏ منهنجين اکين اڳيان ڦرلدي رهي. اڄ جي نئنيءَ ته پيرن هيٺان خوب زمين ٿي محسوس ڪئي. مگر اڳين نئني ته چڻ هوا تي پئي هلي. هر هر سندس هٿ ڏکي ٿي ويا. تلڪ جي شيشي پڳل ڏنائين ته رت جو تلاءُ چئي ڪري پيئي. هڪ ڏينهن ساڙهيءَ جو پلئه ڳچيءَ ۾ ويڙهي پئي اڄ وڄ ڪيائين. مون چيو، ”چاچي ننهن کي ڏاڍو پڪ پردي ۾ رهڻ سيکاريو اٿيئي.“ چاچي اشاري ۾ ڪٺي نئنيءَ کي سهم ڪيدي. بس ڇوڪريءَ جا هٿ پيا ٿرڪن. ويتر جو ڇانهه آڻيندي پاڻ کي ڪٽ ٻانهن واري ڪوٺيءَ سان آرسيءَ ۾ ڏٺائين، بس شرم ۾ ٻڏي ويئي. محفل ڇڏي ائين ڀڄي جڻ ڪاريءَ هيٺان ڪانءُ. ليڪن اڄ جي نئنيءَ ته اُنهن ويسن وڳن کي ئي جيءَ تان پڇائي ڪيو هو. هڪ ڳالهه ضرور چوندس. اُڇن چمڪندڙ ڪپڙن ۾ اگر نئني بند مڪڙيءَ جيان ٿي لڳي ته اڄ سادي سوٽي ساڙهيءَ ۾ ٽڙيل گلاب پئي لڳي. مان ته سونهن جو شائق آهيان ئي. انڪري سادين شين ساڻ نه پوندي اٿم، پر نئنيءَ جي حالت ۾ ائين پئي لڳو، جڻ هنجي ڇهري

خود سندس ڪپڙن کي سونهن ڏيئي ڇڏي آهي. الاجي ڪيئن اڄ نئنيءَ جي هيءَ سوپ مونکي وڌي پيئي نه ته نئنيءَ جي مڱڻي وقت جڏهين چاچيءَ اچي چيو، ”مان ته ڇوڪريءَ کي سيڪاري ڇڏينديس ته وڏن گهرن ۾ ڪهڙيءَ طرح هلبو آهي.“ تڏهين کلي چيو هومانس، ”چاچي گڏهه ڇا ڄاڻي گيهرن مان.“ پر اڄ الاجي ڇو پاڻ کي غلط پيو سمجهان. ڇي ... ڇي مان ۽ غلطي ڪريان ؟ اڳي ته ڪڏهين پاڻ کي ائين ڪين سمجهيو هوم؛ پر ڇوان ٿو نه اڄ مان ماڻهو ٿي پيو آهيان ...

خير ڪلهوڪي ڳالهه آهي. نئني پهرين ته ٿڪل پئي لڳي پر ٿورن منٽن اندر ٿي کلڻ ڪڏڻ ۽ سڄي گهر ۾ ڦر ڦر ڪرڻ لڳي.

ڪاڏي تي ويناسين ته چاچيءَ هئنوئيءَ جو حال احوال پڇيو. مون چيو، ”چاچي، هاڻي هئنوئيءَ ۾ ڪو مزو آهي ڇا ؟ سڄي هئنوئي ڪميونسٽ ٿي ويئي آهي. ڇاجون نچڻيون، ڇا ڇا وئشيا گهر، سيڪا ڇوري پنهنجي مڙس وٽ سکي ڏسنديءَ. سختيون وري ايڏيون آهن جو ڪير پنجاهه سٽ رپئي وال وارو ڪپڙو ته پائي لنگهي؛ اصل وڃ رستي مان ٿي واپس اُماڻيندس. هينئر هئنوئي صفا ويو پيو آهي ....“ ڳالهه ڪندي ڇا پيو ڏسان ته نئني هڪ ٽڪ منهنجي منهن ۾ ويني نهاري. هيءَ اها ڇوڪري هئي جا ڪنهن جي اکه ڪڻڻ تي شرم ٻوڻيءَ جيان ڇپر ڪٽي بند ڪندي هئي، سا هن طرح بي باڪ ويني هئي ! مون ڳالهه اڌ ۾ ڇڏي ڏني ته تي سوال پڇي، ”تڏهين اڳي ڇا هو توهانجي هئنوئيءَ ۾ ؟“

منهنجين اکين اڳيان اڻ سال اڳ جي هئنوئي ڦري ويئي. سڄي جسم ۾ مستي ڇانئجي ويئي. نئنيءَ تان نظر

هلائي روپي ڏانهن ڏسندي چيم، ”هيئنوئي ته اڳي هئي جڏهين مان پهرين مسافري ڪرڻ ويو هوس. روپا چا ته سونهن ملندي هئي! اصل ٽڪي ۾ پري ملندي هئي پري! اڙي روپا هڪڙو چڪر ته هٽي اچين ها ......“

روپي جو اهوئي پاروتو جواب مليو. چي، ”پرين جي غريبيءَ جو فائدو وٺڻ لاءِ؟“

”بس يار تون رڳو پرين جون مورتون چٽي ڇاڻين. اڙي سچيون پڇيون پريون ڏسين ته ها. هٽ لائين جهڙيون پشم، وري نازڪ طبع کهڙيون رڙ ڪندين ڊچي وينديون. سچو ڏينهن ننهن پيئون ٽاهينديون، وار پيئون سينگارينديون، بس جي سڪٽي ڏو ڏي تي به هنج ۾ هيون ڪرنديون. ڏاڍيون نازڪ مزاج. هينئر ته ڇوڪريون ڪونهن پر جهڙيون وڇون. هٽ لائين ته اکيون ڪڏي بيهنديون.......“

نئنيءَ ڏاڍي چاهه مان پڇيو، ”پوءِ هاٽي سهٽيون ڪونه لڳن؟“

”ها ائين ته انهيءَ پاسي جون ڇوڪريون ڦين ئي سهٽيون؛ اڄڪلهه ته پاڻ ڪاڏ خوراڪ به سيني ڪي سنو ڦو ملي، سو گهٽي انداز ۾ ڇوڪريون پاڻ ٽاهو ڪيون پيئون لڳن. پر اها نازڪ طبيعت نه رهي اٿن، جا اکين ۾ دل ڪٽي گهمندي هئي.“

روپي ميز تي نوٽيون رکي هٿن مٿان ڪاڏي رکي چيو، ”پائي تون آخر نازڪ مزاجي چوين ڇاکي ڦو؟“

دل ۾ چيم، ”چٽ ۾ چٽ رهجي ويو“ ۽ منهنجي بدران ماٹس جواب ڏنس. چي، ”نازڪريون هونديون تنهنجي نئنيءَ جهڙيون ٻيو ڇا؟“

”چاچيءَ ڳالھ پوري پوري ٻڌي آهي،“ مون ٺهڪ ڏنو، ”نئنيءَ جي نازڪ طبيعت ڪان پوءِ تہ حد آهي. فرسٽ ييئر ۾ مونسان گڏ پڙهندي هئي. هڪڙي ڏينهن ڪاليج ۾ ٻلي مري ويئي، بس ڇوڪريءَ روئي ڪٽي رڇ پريا.“

”وڃو ڇيرايو پيا،“ نئنيءَ جي منهن تي روسامو ۽ ڇپن تي ڪل هئي. چاچيءَ موڙو ڏنو، ”ڇرين ڪي نہ ڇيرائبو تہ ڪنهنکي ڇيرائبو.“

نئنيءَ جي شڪل پيلي ٿي ويئي ۽ هوءَ ميز تان گلاس ڪٽي رنڌٽي ڏانهن هلي ويئي.

روپي ڏاڍي لٽل ڇهري سان چيو، ”اما توکي بہ ڇا ڇوان ؟“

ڪٽ تي ليٽيل روپي ڏاڏيءَ ناس ڇپٽي ڏيئي ڏاڍي وشواس سان چيو، ”بابا ائين ٿيندو آهي. جن ڇوڪرين کي مائٽ لاڏ ڪوڏ سان پاليندا آهن، سي ائين ڏڪٽيون ٿينديون آهن. ڪلھ ٽڪاٽي ۾ ڪين ارٽ نڪتو، راجا جي ڏيءَ هئي ڏڪٽي سو گل سگهندي بيهوش ٿي ويئي......“

چاچيءَ خارن ۾ چيو، ”بس توهان ٻنهي ڏاڏي ۽ پوٽي تہ بول بول ڪري ڪاريو اٿس.....“

نئني پاٽيءَ جو گلاس پري موٽي آئي. چيائين، ”ڪنهنکي ڪپي تہ پيئي.“ مون سندس ڪومل هٿن ڏانهن ڏسندي چيو، ”اها عنايت مان خوشي سان قبولڻ لاءِ تيار آهيان.“ ۽ وايو منڊل ۾ ٻيهر رونق آڻڻ لاءِ چيم، ”روپا هئنوئيءَ (ويٽنام) جي پاسي ۾ اٿيئي سئگان (جتي غير ڪميونسٽن جي حڪومت آهي) اتي تہ اجڪلھ بہ ٻن ٽن رپين ۾ فرسٽ ڪلاس سهٽي ڇوڪري تنهنجي گوڏي تي

ويهي اچي توکي شراب پياريندي ....''

مون شيشي جي گلاس مان پاڻيءَ جو ڍڪ پريو. نئنيءَ کي چپ چاپ پاڻ ڏانهن نهاريندو ڏسي مونکي خبر ناهي ڪيڏو اتساهه مليو. چيم، ''نئني، روپي ۾ ڪر ڪونهي نه ته گهٽ ۾ گهٽ فرانس جو ته هڪ پيرو ضرور چڪر هڻائي اچيئي. اُتي جي شئمپين ريس به ڇا ته مزي واري آهي.''

''ڪهڙي ڊوڙ پائيندا آهن شئمپين ريس ۾،'' چاچيءَ مرڪي سوال ڪيو.

''اڙي يائي ڇا پڌايانوَ. پئسي وارا توهين آهيو، پر پئسو ڇا جي لاءِ آهي اها خبر ڪين اٿو. روپي ته عمر ئي اجائي وڃائي آهي.'' مون روپي جو ڌيان ڇڪائڻ لاءِ چيو، جو الاجي ڪهڙي خواب ۾ گم ٿيل پئي ڏٺو. هو اکيون ڦاري مونکي ڏسڻ لڳو. چاچي، امان ۽ نئنيءَ جو ڌيان ته اڳيئي مونڏانهن هو. مون کلي چيو، ''سنگمرمر جو تلاءُ سڄو شئمپين شراب سان پريندا آهن. جيڪا فرانس جي سهڻي ۾ سهڻي ڇوڪري هوندي، اصلي فرسٽ ڪلاس بيوٽي، اُنکي اُگهاڙو ئي اُگهاڙو اُن ۾ سنان ڪرائيندا ۽ ..... اُنکانپوءِ سڀ حاضرين ان تلاءُ مان شراب جا گلاس پري پيئندا آهن......''

اوچتو پٽ تي پاڻيءَ جي گرڙين جو ٺڪاءُ ٿيو. نئنيءَ اُلٽي ڪري وڌي. سندس سر چڪر کائي رهيو هو. روپو نه جهليس ها ته شايد هڪ ڪن ۾ ئي بيهوش ٿي ڪري پوي ها. روپو کيس ٻئي ڪمري ڏانهن وٺي ويو. چاچيءَ مٿي تي هٿ رکي چيو، ''روڳڻاٽ آهي ڪا.''

اَما نوڪر کي سڏي چيو، ''اَچي اُلٽي ميڙي وڃ.'' ۽

مان ... مان ڇڻ ڪنهن ٻهر ڦاٽڻ تي ڇپ ٿي ويو هوس. ٿوري دير ڪانپوءِ نئنيءَ کي ڏسڻ لاءِ روپي جي ڪمري ڏانهن ويس. نئني وهاڻي تي ڪنڌ رکي ليٽي پيئي هئي. مونکي ڏسي منهن اهڙو ڪٽي ڪيائين ڇڻ سندس زبان ۾ ڪنهن ڪوڙي چيز جو ذائقو اچي ويو هو. مان تڏهين ٻه همت رکي اڳيان وڌيس. روپي پاڻ اٿي مونکي ڪرسيءَ تي وهڻ جو اشارو ڪيو.

مون نئنيءَ جي ويجهو جهڪي چيو، ”تنهنجي طبيعت ڏاڍي نازڪ آهي.....!“ هن روئٽهارڪو منهن ڪري چيو، ”توهين پرشناچار جون ڳالهيون ڪندا ته اُلٽي نه ايندي ؟“ ۽ يڪا يڪ منهن ٻئي پاسي ڪري ڇڏيائين.

ڪائي حسينا ان طرح منهن ڦيري ڇڏي ! ڇا انڪان وڌيڪ ٻه ڪا چوٽ ٿيندي آهي !!

ڪيڏي مهل نئنيءَ جي ڪمري مان نڪري آيس. ڪيڏي مهل چاچيءَ بسترو وڇائي ڏنو ۽ ڪيڏي مهل هي سگريٽن جو ڍڳ سڙي رک ٿي ويو، سڀ ڪجهه خواب پيو لڳي..... ڇا سچ پچ ٿي زندگي پرشناچار ۾ گذري آهي ! ۽ هن سڄي رات جي سورن پري لوچ مان اندر ۾ هڪ ڪهڙو چيو پيدا ٿيو آهي جو گهڙيءَ گهڙيءَ ويلو چوي، ”زندگي گند جو ڪينئون ٿيڻ لاءِ نه ملي آهي، شيوڪ !“

تڏهين هي گل گل جو واس، هيءَ ڪلي ڪليءَ جي خوشبوءِ، جا مون پنهنجي جيءَ ۾ گهولي ڇڏي آهي، سا ڇا ڪجهه ڪينهي !! تڏهن ڇا ڪن مجبور قيدين جو خون ئي عطر سمجهي جيءَ تي مکيندو رهيو آهيان .....

(نئين دنيا ١٩٥٨)